

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

Ամսաթիվ 28-րդ տարեշրջանի (1912 թվական-1913 թվական) բաժնետիրական տարեգրքի է 20 ֆրանկ. թիվը 16. Ամսական բաժնետիրական տարեգրքի է 2 ֆրանկ. թիվը 1. Պատկերասրահի համար 1 ֆր. : Նամակ կամ դրամ զրկել այս հասցեով.
M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Arménia
MARSEILLE (France)

ԻՐ ՏԱՐԻ
ԹԻԻ 16
1912 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20 Դ.
(2. 3. 1912 Նոյեմբեր 7)

ՊԱՏԵՄԱՆՆԵՐ
Իմաստասիրական, եթե հարկ համարի, համառոտագրված և կամ մասնավոր կերպով հրատարակված իրեն զրկում գրությունները : Պատկերասրահի վերաբերյալ հրատարակված ձեռագիրները : Պատկերասրահի վերաբերյալ հրատարակված և ֆրանսերեն լեզվով : Պատկերասրահի վերաբերյալ հրատարակված և ֆրանսերեն լեզվով :
Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction : Place Alexandre-Labadie, 17.

ՅՈՒՆԱՆԻՆԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆ
Սոսկալի դրոսքին. — Նամակ Թիւրքիսե (Կ. պոլիս.) — Նամակ Անգլիսե (Լոնտոն). — Նամակ Ռուսիսե (Մոսկով). — Հայերի Թիւրքիսե. — Տեղական. — Պատկերասրահի պատկերագր. — Պատկերասրահներ :

Թիւրքա-հայաստանյան անդադար լսող հարստահարութիւնների հաւաքանքները նորութիւն մը չեն ներկայացունք. թիւրքական բռնապետութեան տակ հեծող այդ դժբաղդերի սովորական վիճակն է այդ : Միթէ՞ թիւրքի ներքին գործերի նախորդ նախարար Տանիշ պէյ չհամարձակեցաւ մի օր, իր անկեղծութեան ընդհանր, մինչև իսկ զարմանք յայտնել մեր Արշարունի պատրիարքին որ այդպիսի սովորական դէպքերի համար ներութիւն յանձն առնելով դնացք կը գանգատի իրեն : Եթէ այդպիսի սովորական դէպքեր ալ (Հայերի կողմատուի, սպաննուի, բռնաբարուի և այլն) պէտք չէր որ պատահէին, ուրեմն ինչ հարկ կը թար կառավարութիւն կազմուի, ըսած էր : Զգուշացէ՛ք որ եթէ Տանիշ պէյ ինք, իր կին ու իր զուակներ Հայաստանի հայ ընտանիքների այդ վիճակին ենթարկուէին, միթէ՞ սովորական բան մը համարելով մինչև իսկ գանգատի պատճառ մը չպիտի նկատէր, թէ միայն թիւրքահայտակ Հայերին համար է որ այդպէս կը մտածէ :

Բայց որ աւելի սոսկալին է, թիւրք կառավարութիւնը ոչ միայն չպաշտպաներ կողոպտողը աւազակներին դէմ, այլ իրենց անազակներ կը պատժէ կողոպտող Հայը եթէ ինք նապաշտպանութեան ունէ իրոր ընէ : Եթէ թիւրք կառավարութիւնը իրեն դէմ գէնք գործածող յուսահատներ, ըր պատժէր, կրնար ըսուիլ դոնէ թէ պատմութիւն մը զսպել ելած է. բայց աւազակները դէմ իրենք զիրենք պաշտպանել ուզողները պատժելուն ինչ պիտի ըսուի : միթէ՞ այդ աւա-

զակներն ալ թիւրք կառավարութեան ներկայացուցիչներն են որ ատոնց զիմադրողը կառավարութեան գիմադրած կը համարուի : Միթէ՞ Հայը թիւրքի մէջ ոչխարի պէս մորթուի զատապարտուած է առանց ձայն հանելու, առանց ինքզինք պաշտպանելու : Միևնակ թիւրքի մէջ կրնայ պատահիլ այս որ տէրութիւնը իրենց անազակները ձերբակալելու և պատժելու, Հայերը սպաննէ կամ ձերբակալելով պատժէ թէ ինչ իրաւունքով դուք ձեզ կը պաշտպանէք ձեզ մեղսունեյ ուզողներին դէմ :

Որպէս զի մեր վերաբերեալ տողեր վերացական բաներ չհամարուին, չատերէն մէկը իբր օրինակ իշխէր յաւանէ յանուանէ :

Վանի Կարկառ գաւառէն 6 Հայերի տառարդներ Ամերիկայէ վերադարձող իրենց հայրենակիցներ ապահովագրէ իրենց տուն վերադարձնելու նպատակով զինուած կերթան դիմաւորել անոնց : Այդ կողմեր սարսափ ձգած Մահմէ անուն աւազակապետին իբր թէ հետապնդելու զըրկուած Ապտուլահ էֆէնտի անուն հարկւրապետը իր ստիկաններով կը յարձակի այդ դիմաւորել գնացող Հայերին վրայ և իրենց գնտակների տարալին տակ կը սպաննուին Խորտէնցի Յարութիւն Նարոյեանը և Արմենակ Մինասեանը և կը վիրաւորուի Կրպէ Յակոբեանը. իսկ Զիոր Գիւլաջի Դաւուտ Պողոսեանը, Արշակ Միքայելեանը և Յալթեյի Յովնանը ձերբակալելով կը տանին Վան քաղաքը ու կը բանտարկեն : Ուրեմն քիւրտ աւազակներէն աւելի վտանգաւոր կը դառնան Հայերին համար թիւրք կառավարութեան ստիկանները : Կայ երկիր մը, բայց ի թիւրքիսէն, ուր անձնապաշտպանութեան բնազդը défense légitime, օրէնքով իրաւացի, չընկատուի :

Կերեկ թէ երբ վանի ու Բաղէշի վալիները պաշտօնանկ եղան ու նորերին ճանաչելու ելած ատենը լուր տարածուեցաւ թէ աւազակներն ու հա-

ըստահարիչները զսպելու միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, ատոնք պահ մը նկատողական հանդիստ առեր են և չարագործութիւնները պակսեր են համեմատապէս : Բայց վալիներին հոն հասնելէն յետոյ երբ տեսնուեր է թէ եսկի համաւ, եսկի քաւ կը մընայ Հայաստանի վիճակը և հոն բարենորոգումներ մտցունելու ոչ մի նշան չկայ, նախկինէն աւելի անշխանական ու սոսկալի դարձեր է :

Աղթամարի կաթողիկոսական Տեղապահէն տրուած վերին հեռագիրներէն կիմացուի որ Աղթամարի թեմի կրթական տեսուչներէն Ռափայէլը և Սպարկերտցի Տ. Մարտիրոս քահանայն Կարկառ և Զիւր Գիւլերին միջև խօսքօրէն սպաննուեր և իրենց 5 ընկերներ փախելով հազիւ ազատուեր են : Ըպաննուածների մարմինները, որոնց լեզուներ կարողութեան կեղծումով, իբրև բողոքի փահար և սաստիկ յուզում ժողովըրդի կողմէն տարուեր են կառավարութեան կեղծումով, իբրև բողոքի ցոյց բողոքականութեան փակուել են և թեմական բողոքակցներին ալ փակելով բանալիները տարեր յանձներ են թիւրք կառավարութեան, քանի որ ապահովութիւն չկայ հայ քրիստոնեային համար :

Սպաննուած Ռափայէլը Կովկասի հայ ուսուցիչ մէ : Ուրեմն թիւրք կառավարութիւնը, չնայելով իր ներկայ տաղանապալի վիճակին, կուզէ ձեռնոց նետել նաև ուս կառավարութեան Այս դէպքը պարզապէս կուզէ աղքատարել թիւրքահայտակ Հայերին թէ « Դուք ձեր կրած հաըստահարութիւնների դէմ ձայն կը բարձրացունէք, կը բողոքէք, կը դիմէք ձեր Կաթողիկոսին և ան ալ կը դիմէ Ռուսիաի Յարին : Ահա մենք ձեր եկեղեցիի ու ձեր աղքի պաշտպան համարուած Ռուսիաի հպատակ Հայերն ալ կը կոտորենք տեսնենք ինչ պիտի կրնայ ընել : »

Թիւրք կառավարութիւնը կուզէ ուրեմն անգամ մը ևս հաստատուել իր տիկական առածը. Quos vult perdere

Jupiter, dementat prius (Անոնք որ կորսնցունել կուզէ Արամազդ, նախ կը իմարայունէ) :

Թիւրք կառավարութիւնը կայր ուսուցիչը ձեռնայ և կը կարծէ այդպէս հերքել Հայաստանի սոսկալի կայունութիւնը : Բայց միթէ՞ անպատճառ թեմական ձայն պէտք է իրեն լսել տալու համար. մինչև երբ պիտի յամառի չլսել ու չսովորի թէ ճշուած ժողովրդի հեծածանքները բաւական պէտք է լինին բարեկարգութիւն գործադրելու համար : Այս վիճակի մէջ համբերն անգամ կը ստիպուին լեզուելու և խօսիլ բայց և այնպէս մեր խուլերը չեն լսեր դեռ : Եթէ անոնք ալ լսեն, Հայաստանի քարերը լեզու կեննեն և կաղապակեն այս սոսկալի գրութեան դէմ... :

Մ. Փ.

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԿԻԱԿԱՆ
Կ. պոլիս, հոկտ. 27/9 Նոյմբ.

Զարթուելի՛ կ. պոլսոյ դռներուն մէջ է որ թիւրք բռնակը մղելու վրայ է այս պահուս իւր յուսահատական գիմադրութիւնը : Միևնակ մահ ներկայ պատերազմին վերջ տալու համար եւրոպական միջնորդութիւնը խնդրած է թուրքիա մեծ տէրութեանց մօտ գտնուող իւր դեսպաններուն միջոցաւ :

Ժամէ ժամ Պոլսոյ նաւահանգիստը կ'ապստուին մեծ տէրութեանց մարտանաւերը որոնց հրամանատարներուն ուղղուած կնքեալ պահանջներով պաշտօնական նամակներ արդէն իսկ հասած են Պոլսոյ օտար թղթատարական վարչութեանց :

Եւրոպական թերթեր կը գրեն թէ թուրք բռնակը իր նահանջի պահուն ճամբուն վրայ գտնուող բոլոր քրիստոնեայ գիւղերը այրած է, սպաննելով հարկւրաւոր մարդիկ : Եւրոպիա և Եպիւրոսի շրջանակներուն մէջ առաւել քան հարկւր գիւղեր, գիւղաքաղաքներ հրկիզուած, աւերուած ու քանդուած են թիւրք սպաննութեան հրամանին ներքե գտնուող պաշտպանութեան կողմանէ. Մուլանգա, Զաքարաբուլ, Բիսուրա, Անժիւ,

Կրարս, Գերու, Պաշտոն, Սրբաւ, Զի, Սքիւզանո, Մուլէս, Լակադիրա, Գեւորդանա և ուրիշ բազմաթիւ գիւղեր հիմնադրուած չարգուած ու կործանուած են :

Պուլկար ընդհանուր բանակապետ, զինն ստացուած լուրերու համաձայն՝ Թուրք զինուորները Մակեդոնիոյ տնտեսի բոլոր քրիստոնեայ բնակչութեան հանգեց շատ վայրագ դատնուած են և բոլոր ընդհանուրներու միջոցին միշտ առաջին գիւղերուն վրայ քրիստոնեայ զինուորները գրուած են : « Թան » կը գրէ թէ Գրայովան և Բալանկան հասած սերպ սպաններ պատմեր են թէ Թուրքերը խաչատներ են բոլոր գիւղ ու քաղաքներու սերպ խաչող բնակչութիւնը : Թուրքերու անցած տեղերուն մէջ էրիկ մարդոց, կիներու և աղջկաներ տեսնուած են ահաբեկութիւն յօշոտուած, մանկամարդ աղիկներ բանաբարուած ու ստինքնին կտրուած : Շատ մը մարդոց գիւղերը ծաւերու կապած և ողջ ողջ այրած են զանաւ. նոյն իսկ շատերը շամփուն անցունելով խորոված են : Սթենքէն կը տեղեկացնեն թէ Շանեայի գաշտին ամբողջ գիւղերը բոցերու մէջ են :

Սերպիոյ բանակներուն գրաւած քաղաքներուն մէջ Թուրքերը 185.000 զինեալ մարդիկ ունենին, Ելպանիացիները մէջը հաշուելով այս մեծ ոյժը այժմ ցերեցան եղած՝ բեկորները խոյս տալու վրայ են տեսարաններով :

Գրք Գիւլիսէ-Պապա Էսկի-Լիւլէ Պուրկարի մէջ տեղի ունեցող մեծագոյն ճակատամարտը, որ վեռնց Թուրքիոյ ճակատագիրը, ընդհանուրներու երկար շարք մը եղած է 35 քիլոմէթր երկարութեամբ ճակատի մը վրայ և տեսած է ամբողջ երկու օրեր. պատերազմը վերջացած է Թուրքերուն կատարեալ քայքայումով : Թուրքերուն և Պուլկարներուն ոյժերը հաւասար թուով զինուորներ եղած են, 150էն 200 հազարական հոգի :

Գրք-Գիւլիսէի անկումովը եւրոպական մամուլը միաբերան կը յայտարարէ թէ սթաթիս քուօն ալ ևս մեռած է և թէ Եւրոպական Թուրքիոյ բաժանման հարցը օրակարգի խնդիր մը եղած է : Միւրձաւոր Պրեւիշ կը գաղթի ալ ևս Եւրոպայի վառողարանը ըլլալէ : Պաշտանեան զինակիցները կազմած են հիմայ հըսկայ Դաշնակցութիւն մը, որպէս եօթերորդ մեծ պետութիւն Եւրոպայի մէջ, իրենց կարգադրութեան զլիւսուր բաշխումը ըլլալով մեծագոյն Պուլկարի մը, մեծագոյն Յուլիս մը և մեծագոյն Գարաթա մը :

Կ. պօլսոյ ապահովութեան համար կառավարութիւնը քանի մ'օրէ ի վեր լուրջ միջոցներ ձեռք առաւ ու եւրոպական մարտանաւերուն Պօլիս ժամանումը աստիճան մը ևս վստահութիւն ներշնչեց ժողովուրդին :

Պաշտանեան պատերազմին, որ գրեթէ երեք շաբաթուան մէջ վեռնց

ճակատամարտի վերջնական բախտը, մեղջայոցս համար ամենէն ուշագրաւ երեւոյթն է որ Հայաստանէ և հայաբնակ նահանգներէ ու կիլիկիանէ եկող լուրերը համեմատապէս հանգըստացուցիչ և խաղաղ են : Կը թուի թէ կառավարութիւնը տեսնելով եւրոպական Թուրքիոյ օտար զօրքերու ոտից կոխան վիճակը, գէթ այդ քայքայումին Պրեւիշը փրկելու համար ուղած է խաղաղ պահել հայկական նահանգները : Ահա թէ ինչ կերպով եթէ կառավարութիւնը փափաքի անկեղծօրէն կրնայ դժուար մը դրախտի փոխել, աւագակ գաղանները գաղանկներու փոխակերպել. բաւ է որ կամենայ. բայց ինչ օգուտ որ բանը բանէն անցած է ալ ևս. խեղճ մարդիկն են : Սահմանադրութենէն անմիջապէս վերջ Թուրքերը իրենց հին անցեալ ազգական գործերը բորբոքանալով թուրքիոյ ամենէն յետին խաւերուն մէջ իսկ, սկսան Մանասթըրի մէջ հրատարակել Գուրնու, Սիլան, Թօփ, Սիսիլիս, Էն. Էն. պատերազմահրաւէր անուն. ներու ներքե թերթեր՝ մարտի կոչեր ուղղելով մեծ ու պզտիկ ամենուն հասցէին անխտիր. բայց ահա բոլոր այդ փոքրուսոց մարտահրաւէրները չուրէ կիլիկիան իրենց ահաւոր պարտութիւններով, որոնք եւրոպական Թուրքիոյ անվերականգնելի բաժանումովը թերեւ իրենց ետէն ընդքարչ բերեն նոյն իսկ ասիական Թուրքիոյ, Սուրիոյ, Հայաստանի և Արաբիոյ բաժանումը : Ազատութիւն կոչուած ընթերցիչ հրատարակումն յետոյ, Եւրոպա ու Ամերիկա անկեղծ ձեռք մը կարկառեցին ճակատաշունչ, զայն իրապէս վերականգնելու համար. օտար մեծ դրամազուլները բարեկարգութեան ճշմարիտ առաջարկութիւններով ի սպաս պիտի գրուէին Թուրքիոյ զեկավարներուն առջին. բայց մեր կարճամիտ ազգայնամուրները ամէն անգամուն « միջնորդութիւն չենք ուզեր » ազգայնեւրով ետ մղեցին իրենց օգնութեան երկարող ձեռքերը. գոնէ յօրէ անտի չորս թիթեղեայ սուփեր քով քովի գնելով գործարան մը կամ երկու երկաթեայ ձողեր քով քովի դրնելով երկաթուղի մը շինէին իրենք իրենցմէ. հիմա ալ լալաքին մուրացկանութեամբ ելեր կաղերսեն այն միջամտութիւնը՝ որ ինքն ալ իւր կարգին հիմայ երես կը դարձունէ իրենցմէ :

Եւրոպական թերթերու թղթակիցներ ակնառան վկայութեամբ կը գրեն թէ Պուլկարները Թուրքիոյ և Մակեդոնիոյ իրենց գրաւած տեղերուն մէջ՝ անմիջապէս որբանոցներ ու ապաստանարաններ բանալով հաւաքած են այն տեղերու անապառաջ իսլամ և քրիստոնեայ կիները ու աղաքները և պիտի եղած պաշտպանութիւնը առ սկիւղած են անոնց : Ներկայ պաշտանեան ահաւոր պատերազմին մէջ զինակից բանակներուն յաջողութեանց համար մեծ գեր կատարած են իրենց հոյակապ

ճիւղապետ հրետանիները ու գաղափարապետական ազգայնութիւնը, որոնք լուրեան գաղափարապետ են ճակատի գերմանական թշնամիները ամէն կէտերու վրայ : Պաշտանեան պատերազմը խաւանց նաեւ Գերմանո-իտալո-Աւստրիական Եւրեան ջինակցութեան կապերը : Եւրեան ջինակցութիւնը իր շահերը վերստին ապահովելու համար կը պահանջէ փոխարինութիւններ, զորս կարելի պիտի ըլլայ ձեռք բերել Եւրեան Համաձայնութեան եւս որոշած համազօր զինուորութեան գնով, որոնք, ներկայ պայմաններու մէջ կարող են ստացուիլ ասիական Թուրքիոյ մէջ : Ուրեմն սպասենք տեսնել թէ Արեւելքի ստանկիկներու տուփէն դուրս ինչի՞նչ դուրս պիտի ելնեն մօտերս :

Իսկիւտար 31-ՌԱՆ-ԹԱՐԳՈՄ

ՆԱՄԱԿ ԱՆԳԼԻՍԷՆ

Լոնտոն, հոկտ. 31-ին մինչև նոյ. 7 Արմենիայի միջոցաւ ընդհանուր հայութեան ուղղած նամակներէն վերջինները հրատարակուելու միջոցին Բ. Դուռը Պերլինի գաշտ, գրի 23րդ յօդուածը գործադրել խոստանալով հանգրձա՝ Մակեդոնիայի մէջ գտնուող իւր քրիստոնեայ հպատակաց գործերուն գրեթէ ունի միջամտութիւն մերժելով մերժեց : Ասոր վրայ պաշտանեան պզտիկ տեղութիւնները որոնք վեց ամիս առաջ իրարու հետ համաձայնութեան եկած էին և որոնցմէ ամէն մեկը այս անցեալ երեսուն երկու տարիներու միջոցին Բ. Դուռն հետ խնդրներ ունեցած էր, ինչպէս որ մենք Հայերս գտնուող բարեկարգ, և հարկ սեպած էին առանձնապէս գաշտադիր պետութեանց դիմելու և անոնց կողմէ իրենց խնդրներն հարկանցի կամ կիսակատար կերպով կը պատասխանէին, այս անգամ ուղեցին ուղղակի Բ. Դուռն հետ հակադրութեան մը գալ : Արդ, այս նպատակաւ էր որ սերպ-պուլկար կառավարութիւնները ի պատասխան մեծ պետութեանց հաւաքական ծանուցադրին որ Արմենիայի հոկտ. 23-ին թուով հրատարակած նամակի մէջ նորութեամբ ներկայացուցի, պահանջուած բարենորոգմանց մասին Բ. Դուռն ընդարձակ ծանուցադիր մը մատուցին հաւանութեամբ հիշեն կառավարութեան : Այս ծանուցադիրը անհունապէս արտաքինացի Բ. Դուռը, որ ոչ Պերլինի գաշտագրի 23րդ յօդուածը և ոչ ալ 61րդը որ Հայոց կը պատկանի՝ 1878էն ի վեր գործադրած է : Դուռն մեծամտութեամբ և հպարտութեամբ այսպէս կը խորհէր. Պերլինի գաշտագրի ինքն ալ միասին ըլլալով՝ ստորագրուած էր եօթը մեծ պետութեանց կողմէ. եթէ ինք խոստում չէր անբարոյական էր, հաւատարմաւոր էր, այդ խնդիրը գաշտագրիներու կը պատկանէր և ոչ իսկ մը պզտիկ երկրորդական պետութիւններու : Բ. Դուռը պատե-

րազմ ծագելէն չը վախցաւ, կը թնկնուի իւր գերքին, իւր զինուորներու թւոյն վրէ մեկ միլիոն հարիւր հազար հոգի կը հաշուէր, և մանաւանդ անոնց առաջի կարգ անցած քաղաքեան վրայ : Եւր Պուլկարիոյ դուռ պանը Բ. Դուռը երթալով իւր անցադիրը ուղեր է, արտաքին գործոց նախարար Գարբիէլ Էֆ. Նորատուկեան Բ. Դուռն խորխու և բարձրամիտ զգացումները այսպէս յայտնեց է. « Պուլկարիան մեզ համար արհամարհելի քանակութիւն մ'է (La Bulgarie est une quantité négligeable pour nous) : Առանկ խօսքեր կըսուին երբեք երբ պարագաները, երբ երկրի մը ժողովուրդի մը վիճակը ներքին, իրարայայ տեսնելու անցից համառոտօրէն պատմութիւնը հետեւեալն է. Թեպ. 30-ին Պուլկարիա, Սերպիա, Յունաստան և Սև Լեռը բանակներ կը համախմբուէին. հոկտ. 1-ին Թուրքերը իրենց զօրքը գործի տակ կը կոչեն և գաշտակիցները իրենց ուսմեքը կը կեդրոնացընեն. 7-ին Ռուս և Աւստրիա մեծ պետութեանց ծառայողները կը ներկայացընեն գաշտակիցներուն. 8-ին Սև Լեռը պատեւրազմ կը հրատարակէ. 10-ին մեծ պետութիւնները հաւաքական ծանուցադիր կը ներկայացընեն Բ. Դուռն. 13-ին յայն-պուլկար-սերպ ծանուցադիրը որու մէջ ընդհանուր տեսուութիւն մը ընելով ինք յօդուածով ծրագիր մը կը ներկայացնեն Թուրքիոյ 14-ին Սև Լեռնցիք Թուրքի կը տիրանան. 15-ին իտալիոյ և Թուրքիոյ միջև հայտութիւն կը կնքուի. 16-ին Սև Լեռնցիք Պերլինի կը տիրանան. 17-ին Թուրքիան Պուլկարիոյ դէմ պատերազմ կը հրատարակէ և ասոնք ալ ապարեք ինչալու այս կոչը կընդունին. 18-ին Յայերը պատերազմ կը հրատարակեն Թուրքիոյ դէմ. 20-ին Մուսթաֆա փաշա կոչուած անցքը կը գրաւուի և Էլասուսային կը տիրանան. 21-ին Յայերը Լէմնոս կղզին կարշտան. 22-ին Սերպերը Բերլինեայի կը տիրանան. 23-ին Սերպերը Նօվ-Պաշտին կը տիրանան և ծանր կախ տեղի կունենայ Արիանոպոլիսի մօտ. 24-ին Գրք Գիւլիսէի անկումը և Գումանովոյի գրաւումը. 25-ին Արաբիա նուազուի կը ուժակոծուի. 26-ին իսկուղ կը գրաւուի. 27-ին իշթիփ կը գրաւուի. 28-ին Յայերը վերստին կը տիրանան. 29-ին Թուրքիայի մէջ մեծ ճակատամարտը կ'սկսի. 30-ին Յայերը Թասուս կղզին կարշտան (այս կղզին 13 000 բնակիչ ունի. բերքը Բ. Խալիլին կը պատկանի թէ և հոգին տէրը անուանապէս Բ. Դուռն է) : 31-ին Սև Լեռնցիները Երեքին կը տիրանան :

Հազիւ թէ պատերազմի հրատարակումն երկու շաբաթ կանցնի և մեծ մեծ գեպքեր իրարու կը յաջորդեն կայծակի արագութեամբ այնպէս որ մարդ կապչի և կը շուարի այս հրաշագործութեանց առջև : Գումանովոյի ճակատամարտին ներկայ գտնուող Թուրք բանակին թիւը

95.000 հազարի կը հասցունեն. պատ. կռակի ոյժ մը դոր Սերպերը դոր- կին փշրեցին արնպէս որ երկու օր վերջը, այսինքն հոկտ. 26ին, Սեր- պիոյ Պետրոս Թագաւորը իւր բա- նակին հետ հանդիսաւոր կերպով իւսքիւ պ կը մտնայ, քաղաքին դուռը դիմաւորելով բոլոր օտար տէրութեանց հիւպատոսներու կող- մէ իրենց պաշտօնական համադրեա- րով, իւսքիւ պ Սերպիոյ հին մայ- րաքաղաքն է: Սերպերը և Սէ Լե- ւընցիները զայն կորանցուցին իբր արդիւնք 1389ի Վոսովայի մեծ ճա- կատամարտին որ օսմանեան պատ- մաթեան մէջ այնչափ հաշակաւոր է իբր հիմ Թըքական ապագայ ուժին և մեծափառութեան: Այդ ճակատա- մարտին և ասորի առթիւ իրենց բուն Թագաւորանիստ քաղաքը կորսըն- ցունելուն համար Սերպերը 523 տարիէ ի վեր սուգ պահած են և ի նչան այդ սուգի Սէ Լեւնցիները իրենց ոսկեթել բոլորածէ գլխարկ- ներուն վրայ կտոր մը սև կը կրեն: Եւ այս սուգը բերկրութեան փոխ- ւեցաւ երբ Պետրոս Թագաւոր մը ռաւ Սերպիացոյ հին Թագաւորա- նիստ մայրաքաղաքը, շրջապատելով բնակչաց խանդավառական ցոյցերով, Սերպերը իրենց յաղթանակները շարունակելով 153 թնդանօթի (ևայժմ 200ի), բազմաթիւ զէնքերու և մեծա- քանակ միւրերքներու տէր կըլլան: Այս քաջագործութիւնները ոչ ոք իրենցմէ կը յուսար: Միւս կող- մէ Պուլկարները Ադրիանուպօլիսը կը պաշարեն և հոն կանգ չառնելով Պըրդ Քիլիսիի ամրոցին վրայ կը քալին ուր 80.000 զօրքէ բազկո- ցեալ ահեղ Թուրք բանակ մը յան- կարժահաս երկիւղի մատնելով ետ կը մղուի: Պուլկարները հետապըն- ղելով իրենց վախ ու սարսափէն փախչող Թիւրքական բանակը, կը հասնին Պապա Էսկի և հոս և ասկէ աւելի արեւելքը գտնւող Լիւլե Պուր- կաղ և Զորլու 150.000 զօրքերէ բաղկացեալ և հաշակաւոր Ռպտուլլահ փաշի հրամանատարութեան ներ- քէ գտնւող աւելի ահեղ բանակի մը հետ հոկտ. 28, 29, 30, 31ին չորս օր և չորս գիշեր կը կռուին ու կը յաղթեն:

տոնք ծածկագրով տեղեկութիւն հա-
ղորդած են Սօֆիա Թրքաց բազ-
մական դիտաւորութեանց վրայ, նաեւ
թուրք պատերազմային պաշտօնեա-
լիւնը պահանջած էր որ իւր կողմի
թշխանները իրենց լուրերը գաղ-
ղիներէն գրեն և ըստ ուրիշ թշխան-
ցի մը՝ Թուրքերէն. պահանջ մը որուն
տեղեւորի էր համակերպիլ Անգլիացի
ներու և շատ մը ուրիշ թշխանցնե-
րու, Այսպէս 3-400 թշխաններէն,
թէ և նախապէս ըսուեցաւ որ Թրքաց
կողմը եզոյններուն թիւը 30 և Սօ-
ֆիա գտնուողներուն թիւը 70 էր, վե-
րոյիշեալ տեղակալ հարկւրապետը
և Տելլի Բրնիքըլ յի թշխանիցը
Mr. Martin H. Donohoe, մըսքըր
Մարթին Հ. Տոնօհօյէ, յաջողած
են դէպքերը անձամբ տեսնելու ու
նկարագրելու որով արժանացան Նիւ
Եորք Հէրալտի շնորհաւորութեանց,
Բայց ասոնց փալլուն և
միտնգամայն ընդարձակ գրուածները
որչափ ուշագրաւ ըլլան, արդար չը
լինիր գուրա թողուլ և Տելլի Թելե-
կրաֆ յի թշխանից մըսքըր Այմիտ
Պարթելթը որ մեծ փափաք ու-
նենք, Ըստ նորագոյն տեղեկութեանց,
Թուրքերը Պապա Էսկի, Լիւլէ
Պուրկազ և Չօրլուի ճակատամարտին
մէջ 192.000 զօրք ունէին և Պուլ-
կարները 208.000, որով Լալայցիկի
ճակատամարտէն ի վեր ուր նախոր-
դէն 175.000 Փրանսացի և գաշա-
կիցները 300.000 զօրք ճակատած
էին, այսպիսի ահագին կռիւ մը տեղի
ունեցած չէ. իսկ այսօր թիւրքերու
մէջ կը կարգաւք թէ Մէրայի և
Չօրլուի միջև նոր ճակատամարտ մը
տեղի ունեցած է յորում երկու կողմը
ահագին կորուստ տուած են, բայց
կատարեալ յաջթանակը Պուլկար-
ներուն մնացած է. 40.000 կուռդ
Թուրքերէն 26.000 մեռեալ և վիրա-
ւորեալ կայ և մնացածը Չաթալճայի
գլխերուն կողմը փոխած են:

Սելանիկ քաղաքն ալ անձնատուր
եղած է Յունաց:

(Շարունակելի)

Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՄԱՆԻԱՆ

3. քչան, սեպտ. 28/4 հոկտ. 1912

Առումսնսնախալք եւ իրեցն Այցելու Հոգեւոր
Հովիւն

Ամայս Գին Գեր. Գնէլ Ս. Վար-
դապետ Գալեմբեարեան, ընկերակ-
ցուութեամբ Պապովի Արժ. Տ. Գրի
գոր խաչակիր քահանային, քաղաքս
ժամանցս, Որոշեալ ժամուն ի կայա-
րան զինքն ընդունելու գացեր եին
տեղւոյս Ազգ. Պատ. Հոգաբարձու-
թեան այժմեան նախագահ Աղանու-
շուք Տիար Գրիգոր Պարոնիւն, Վը-
ռեմ. Տիար Յերհաթ Ս. Յերհաթեան
եւ ուրիշ կորգ մ'անշնորհութիւնք,
Եւր Ղազկապք հասաւ, Նորին Գե-
րազատուութիւն առաջնորդուեցաւ
տեղւոյ պատման գահիճը ուր Վռեմ,
Տիար Յերհաթ Ս. Յերհաթեան
ներկայ գտնուող նշանակելի մերա-
յինքն մի առ մի ներկայացուց Նորին

Գերապատուութեան հայերէն գործարիկ լեզուաւ։ Այսպէս կէս ժամու հանդիստե մը յետոյ, յատուկ կառքերով և բաւական բազմութեամբ մտաւ ի Ֆօքշան, ու երբ եկին ղեցւոյի մօտեցաւ, զանգալներն սկըսան ցնծութեան ազազաներով հընչուիլ։ այո եզտեակաւ առօք փառօք և (հրաշափառ Առաւուած) երգեցողութեամբ մտաւ եկեղեցին ուր երչսեալ բազմութիւն մը կեցած կրս. պատէր նորին Գերապատուութեան որ շուրջաւ վրան առած բռն եկնելով օրհնութիւն մը տուաւ ժողովրդեան և վերջացուց, իրազմութիւնն մեկնելու վրայ լինելով, Գեր. Հայր Սուրբն երկու քահանայից առաջնորդութեամբ եկեղեցիէն գուրո ելաւ և գնաց պարտիզին մէջ իրեն յառկացեալ և պատշաճօրէն պատրաստեալ սենեակները, ուր ընդունեց յոյն ժամուն զանազան կարգի մերայնոց այցելութիւնքը։

Տեղւոյն Պատ. Հոգաբարձութիւնն
ամեն ճիշդ թափեց որդէն զի Գեր.
Այցելու Հոգեւոր Հովիւն յամենայնի
լինի հանգիստ: Նորին Գերապատ.
ուութիւն յառիակէն այցելեց մեր
երկսեւ վարժարաններն և եկեղեցի.
ներն: Քաջաքիտ Հայոց Նշանաւոր
Տիկիններէն Աղնուսեօլ Տիկին Սի.
մեոնովիչ իւր տան յատուկ կռուքն
Նորին Գերապատութեան տրա.
մագրութեան ներքեւ գրած էր, որով
Ազգ. Պատ. Հոգաբարձութեան նա.
խագահ Աղնուսեօլ Տիար Գրիգոր
Պարոնջանին հետ այցելութիւններ
տուաւ մերայնոց առաջակարգ անձ.
նաւորութեանց, որոնք երկու օրէն
հօք փոխանակեցին: Երբակէ օր,
հոկա. 14, Գեր. Հայր Սուրբն պատա.
րագելու հանգերձեալ լինելով՝ Պատ.
Հոգաբարձութիւնն ամենուրեք ուր
Հայեր կային իւրեկ ծուխեր Յօջանի
Հայոց եկեղեցւոյն, հրաւեր ուղղեց
գալ Ս. պատարագին ներկայ գրա.
նուելու: Կիւրակէ, որոշեալ ժամուն,
երկսեւ բաղմութիւն մը լեցուած էր
եկեղեցին, ուր բաւական թուով օտա.
րազդիններ ալ կային, որոնք խիստ
հեռաքրքրութեամբ կը գիտէին մեր
եկեղեցւոյ աւարդութիւնքը: Եկե.
ղեցւոյ ընկալեալ սովորութեան հա.
մաձայն, ի պատշաճ ժամուն, երկու
քահանայներէ մին նախ կարգաց
Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր
խրատախօս, գեղեցիկ և միանգա.
մայն շնորհալից կոնգակն, որոյ առ.
մաներէնէ համառօտ թարգմանու.
թիւնն ալ միւս քահանայն կարգաց:
Այնէ հօք Գեր. Հայր սուրբն ազ.
գու և գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ,
որոյ համառօտութիւնն կարգաց գրա.
ւոր գողիներէն լեզուաւ: Վերջապէս,
ունկնդիրներն լաւ քաղաւորութեան
մը տակ թողուց իւր քարոզն, որոյ
իմաստն էր յորդորել ժողովրդեան
որդեւ զի սիրեն իրենց մայրենի լե.
զուն, սիրեն իրենց եկեղեցին և չը
հեռանան իւրեանց Ազգութենէն:

Գեր. Գալեմքեարեան Հայր սուրբ
առ մեզ հիւր կեցաւ մինչեւ ամսոյն
20. այս ժամանակովինոց գրաւոր

Գրադուհներով անցուց մեծագոյն մա-
 սումբ, և օր մ'ալ (Աղգ. Գառ. Հոգա-
 բարձուքեան նախագահին հետ, յա-
 տուկ կուսքով, քաղաքիս հրապա-
 բարկներն և նշանաւոր շէնքերն աչքե-
 անցունելէն յետոյ, նոյն շաբաթ օր
 (հոկտ. 20) քերեկուան ժամ 1 1/2 ին-
 տեղէն մեկնեցաւ ի Կալուց, ընկե-
 բարկութեամբ Արմ. Տէր Յարութեան
 Հ/ր Սուրբիսեանի :

Կեր. Այցելու Հոգեւոր Հովիւն ամսոյ 19ին գեղեցիկ գրութիւն մ'ուղղեց աւ վեհ. Կաթողիկոսն, որմէ խնդրած է ընդունելութիւն ի Գեորգեան ճեմարան մի քանի ուշիմ, քաջամտ ու բարեկազմ Ռուսականաց տղայոց, որոնք հոն պիտի պատրաստուին Ռուսականաց համար քահանայացու և վարժապետացու:

Մենք յայտ կալ թէ վեհ. Հայրապետն պիտի ընդունի Գեր. Արքեպիսկոպոս Զոհար Հովուի խնդիրն՝ ծանուցեալ հանգամանք օժտեալ 6-7 հասո Ռուսականայ պատանիներու մասին, որ պէս արդէն որոյած է առնուլ Թուրքահայ պատանիներէն մի քանիներ : Սքա Ս. Էլմիսանայ Գեորգեան ճեմարանին մէջ պիտի ուսանին հայերէն լեզուն, եկեղեցական և ուսուցչական գիտելիքներն և օր մը վերադառնան ի Ռուսմանիա, ուր ծառայեն իրենց Եկեղեցւոյն և Ազգիին : Գեր. Գալէմքեարեան Հայր Սուրբոյն ազգագուտ գաղափարն յղացել տեսնելով կարգ մ'անտեղուծիւնք գուրդին բերուածներու և կամ լաւ ևս է ըսել պանգուլտ քահանայից վերաբերութեամբ, որպէս ինքն կը պատմէ իրազեկ լինելով անձամբ տեսելի ունեցած անպատեհութեանց :

Գեր. Քյոցելու Հոգեւոր Հոգիւն, որ
հաւանականաբար գեկտեմբեր ամ-
սոյ վերջիւրը պիտի վերադառնայ
կոստանդնուպօլիս, անշուշտ իւր հըն-
դամեայ արցելութեանց տեղեկա-
դիրն պիտի մատուցանէ առ որս անկ
է և փափաքելի է որ Պօլսոյ մեր
հայ թերթերուն մէջ հրատարակուի
որպէս զի տեանուի թէ Նոյն Գե-
րապատուութեան տեղեկագրին մէջ
ո՛րպիսի կէտեր կը գտնուին, որոց
կիրառութեամբն կարելի է Ռուստանոյ
մերձակորոյս Հայոց արասեռման վը-
տանքն եթէ ոչ անհետացունել, գո-
նէ հետացունել զայն :

✱ ✱ ✱

Եւրոպայի Հայոց Առաջնորդ Գե.
ընչեւորհ իւթիւնեան Սրբազան՝
Սուլաւայի Ս. Հակոբատար վանուց
400ամեայ յորեւեանի կատարման
աւթիւն, ասիէ 4 ամիս առաջ, գրած
6 օրհնութեան յատուկ գիր մ'ուղ.
գեալ առ Սուլաւայի Արժ. քահանայս,
առ տեղւոյ Ազգ. Գառ. Հոգաբար.
ճութեան Վեմալուք Նախագահ
Տիար Վարդերես 3օն Բառնդուլ
ե առ նորա աշխատակից յարգելի
անձնաւորութիւն (տեսնել Արմէնիս
լրագրոյ նախորդ ամսոյ թիւ 8)։
Մեք էր կարգացիւք այդ գնահատելի
օրհնագիրն, որոյ պարունակած ըն-
ծալարանի մը բացման գաղափարն

ամեն գովասանքներէ վեր է. և որ-
դէն 18-19 տարի առաջ սոյն հա-
մեստ առգեր գրողն ալ ի Սուլա-
ւա առաջին անգամ այցելած ատեն
խօսեցաւ երկարօրէն վսեմ վար-
դերէս Յօն Բաղնիզունի հետ, որ
սկզբունքով շատ հաւան գտնուեցաւ
և սկսաւ մտածել եկամտից ազդեցնե-
րուն վրայ: Մենք այն ատեն զինքն
յուսագրեցինք և վերագործեցինք ի
Ռօման, իոյն ժամանակի մեր պաշտօ-
նատեղին, և այս անգամ ալ երկարօ-
րէն խօսեցանք իրարի վաւարութեան
հետ յիւրում ատեն:

Եւ, և ամենայն իրաց ժամ և և ժա-
մանակ՝ կըսէ Սոքրոմոն. մտադիր եմ ի
պատեհագոյն ժամանակի յատուկ
ճրագիր մը պատրաստել և հրատա-
րեցնել, ուր լինի ամեն ինչ բացա-
րուած: Այսպիսով գտցե՛ք Ռօմա-
նահայոց՝ Բագրատունեաց հաշակա-
ւոր ծան սոյն վերջի տխրավիճակ
(ազգային տեսակետով) ճացորդաց՝
պատմական յիշատակարանի մը մըջ
աւելցնուորութիւնն ապահովելու
գործի տուողներէն մին հանգիստա-
յու բազմեւ ունենամք մեր համեստ
մտքի և գրչի աշխատութեամբ և
այս իսկ պիտի լինի մեր այրած ուր-
տի միջնարանութիւնն հանգեց մեր
անձնական ապագայի յօթարեկամ
կորստեան:

Մ. Կ. ՄԻՐԱԽՈՐԵԱՆ

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԻՔԻԱ

Նորընտիր Ազգ. վարչութիւնը ըս-
կըսած է կազմել նոր Խորհուրդները:
Աստուծակամ Խորհրդի անդամ
ընտրած է հետեւեալները. Տիարներ
Գրիգոր Իճատեան, Հրանտ Ասա-
տուր, Մարտիրոս Նալպանտեան, Յով-
սէփ Ճէլալեան, Գեորգիս Ատրուշի,
Սիմէոն Զաւարեան և Տօքթ. Վահէ
Մինասեան: Խորհուրդը իր առաջին
նստի մէջ ատենակցեալ ընտրած է Տ.
Մարտիրոս Նալպանտեանը և ատե-
նադիր՝ Տ. Յովսէփ Ճէլալեանը:

Տնտեսական Խորհրդի անդամ
ընտրուած են Տիարներ Արա-
պեան, Թադեոս Սուքիասեան, Լևոն
Տնտեսեան, Խաչիկ Գահվեճեան, Յա-
կոբ Համաճեան, Սարգիս Թաշճեան և
Վահրամ Գէօրգեճեան:

Վաճառքի Խորհրդի անդամներ՝
Արիստակէս քնն. վարժապետեան,
Տիարներ Արամ Արզապաշեան, Թոր-
գոմ Գոյաճեան, Մելքոն Կիրճեան,
Ծարամ Գաղանճեան, Ներսէս Փա-
փազեան և Գարգե Գալփաշեան:

Ազգային Հիշատակաւոր Հոգա-
բարձրութեան անդամ ընտրուած են
Տիարներ Տօքթ. Աշոտ Պահլէպա-
նեան, Տօքթ. Ս. Չիլինկիրեան, Բար-
սեղ Աւետիսեան, Կարապետ Խան-
ճեան, Միհրան Երինեան, Մարտիկ
Էնքսերճեան, Ներսէս Օհանեան, Նը-
շան Դուկասեան և Սաեփան Թէլ-
լիսեան:

— Կ. Գօլիս Բերաի « Զինատանքի
տան » նախաձեռնութեամբ « Հայ

Կարմիր Խաչ »-ի մարմին մը կազմա-
կերպուաւ և պատերազմի վերադա-
նորին օգնելու համար: Գործադիր
ժողովի անդամներն են Եղիշէ Ար-
քայ. Գուրեան՝ Ասիսպաւն, Գառ-
ւելի Եմաւոնեան՝ աստեղագետ,
Տօքթ. Յ. Քրիստեան՝ աստեղագետ,
Յ. Սամուէլով՝ գանձապետ, Անգամ,
ներ՝ Հ. Բենիկ Եմաւոնեան (Միսի-
թաբեաններէն) և Տիկիներ Արշա-
կունչի Թէոփիլ, Զապէլ Եսայեան և
Էրիզ Եմաւոնեան, Օրիորդ Ազնիւ
Մատթէոսեան, Տիարներ Տօքթ. Զօհ-
րայ և Գ. Բիւրքեճեան:

Սոյն կեդրոնական մարմին կազ-
մութիւնը տեղեկագրութեամբ Հայերի
և կաթողիկէ Հայերի պատրիարքա-
րաններին և բողոքական Հայերի
ազգայնապետանին, անոնց ալ օժան-
դակութիւնը խնդրուած է: Հայ
Կարմիր Խաչը սկսած է արդէն ըն-
դունիլ բարեկեցիկ անձերի նուիրա-
տութիւնները:

Հայ Կարմիր Խաչը արդէն յարա-
բերութեան մտած է Ամերիկեան
Կարմիր Խաչին հետ:

— Կ. Գօլիս Պէղ. Կեդրոնական
Վարժարանի յարեւանական յանձ-
նախումբը նկատի առնելով Թիւր-
քիաի արդի քաղաքական վիճակը,
որոշեր է յետաձգել յարեւանական
հանգէսը և կը յուսայ որ այս կեր-
պով աւելի փամանակ կունենան հա-
մակրողներն իրենց նուէրներ հասցնե-
լու յանձնախմբին:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Թիւրքական և Սելեան ընտանիք-
ների յայտնած փափաքին համե-
մատ, անցած կիրակի օր տեղիս Ս.
Եօրութիւն մատրան մէջ յատկա-
պէս հոգեհանգուտի պաշտօն կատար-
ւեցաւ ողբացեալ Կարապետ Գ. Կիւլ-
պէնկեանի մահուան քառասունքին
առթով:

Եկեղեցին ներկայ կը գտնուէր
իրենց վաղակցութիւն յայտնողների
բազմութիւն մը որ անշուշտ աւե-
լի շատ կը լինէր եթէ նախա-
պէս հրատարակութեամբ ծանուց-
ւած լինէր ընդհանրութեան որով-
հետեւ հանգուցեալին մահը, իբ-
րեւ բարեկեցիկ Հայ մը և պատկառելի
անձնաւորութիւն մը, ընդհանուրին
վիշտ պատճառած էր:

Այս առթով կրկին մեր խորին ցա-
ւակցութիւններ կը յայտնենք հա-
գուցեալի ընտանիքին և ազգական-
ներին:

ՊԱՆԴԱՆԱՆ ՊԱՏԵՐԱՄԸ

Զաթալճաի ամբողջ գծին վրայ կառու-
նեցող ճարտարապետի Պուլիարներին և
Թիւրքերին միջև: Մինչև իսկ Բերաի մէջ
կը լսուին եղեր երբեմն Թիւրքերի
մեղաքեան հետաւոր արձագանգները:
Միջազգային մարտանաւերի զօրքերի
մէջ մտք, Բ. Դրան Համաձայնութեամբ,
Բերա ինչեղով զանազան տեղեր դետեզ-
ւած են, պաշտպանելու համար քրիս-

տանայները եթէ յուսահատ իսլամներ
կողմէն կոտորած պատահի: Միջազգային
ծովային զօրքերի ընդհանուր հրամանա-
տարութիւնը յանձնուած է Փրանսական
նաւարածի հրամանատար ծովակալ
Յարդիս տիւ Գուրնէին:

Ինչպէս կերէի, Թիւրքերը Կ. պօլսի
մէջ շատ ուշ իմացած են Սալոնիկին Յոյ-
ներէ գրաւուած լինելը և յոյեմբեր 9-ին:
Արշապա ալ լինողի ծանօթ չլինին անցու-
գարներին, յուսահատական վիճակ մը
կը տիրէ Կ. պօլսի մէջ: Հոն փախած
Թիւրք զաւթականների թշուառութիւ-
նը և անթիւ վերադարձներ Կ. պօլսի
լսուիլը կաւեցունէ Թիւրք ժողովրդի
սարսափը: Օրական հազարաւոր զօրքեր
կը մեռնին քուէրախէն: Կ. պօլսի վաւակ-
ւած է:

— Կըսուի թէ Պալատեան Դաշնակ-
ցութիւնը զինազաւարի համար հետեւեալ
պայմանները պիտի առաջարկէ Թիւր-
քիան:

1. Անգրիանուպօլսի, Երուսաղիմ և Ես-
նեայ յանձնուած:
2. Խոստովանութիւն Թիւրքիայի կողմ-
էն թէ ինչ յաջողուած է:
3. Եւրոպական նահանգներէ հրաժա-
րում:
4. Դաշնակից բանակների Կ. պօլսի
մուտքը:
5. Պալատեան Դաշնակցութիւն պիտի
հրատարակուի:

6. Թիւրքիայի կողմէն պատերազմա-
կան տուգանքի վճարում (որի գումարը
600 միլիոն ֆրանք կըսեն ոմանք):

7. Կ. պօլսի միջազգայնացումը:

8. Տարաւանքի նկուցներէն ազատ
երթեկոցութիւն:

— Սերպերը Մոնասթիրն ալ աւեր են
նոյ. 18-ին: Բոլոր Թիւրք զօրավարները,
որոնց մէջ են Սերպիաի օսմանեան նախ-
կին Գեպալան Յէթի փաշան, Զէթի փա-
շան և ուրիշ փաշա մալ, գերի բռնուած
են: Զօրաբանակը որ կը բազկանար
50.000 հոգիէ, անձնատուր եղած է:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ

Օրաթիւր	տարեկան վեցամսեայ
Կ. Գօլիս.	75 քրուշ 40 քրուշ
Գաւառները...	100 » 50 »
Ամերիկա.....	6 ամլար 3 ամլար
Ուրիշ երկիրներ	30 ֆրանք 15 ֆր.

Հասցէ՝ Rédaction du journal AZA-

TAMART.

Constantinople(Turquie):

ԱՇԽԱՏԱՆԲ

Երազիր հասարակական, տնտեսական
և քաղաքական

Տարեկան բաժնորդագինն է Թիւրք-
քիա 15 քրշ, միմեթիկ 1 1/4 ամլ. և
ուրիշ ամէն տեղեր 6 ֆր.: Հաս-
ցէն Rédaction du journal ACHKHA-

DANK. à la librairie S. Tokadjian.

SMYRNE(Turquie)

ԺԳ

ՄԻ ԳՈՒԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ

(ԶԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՂԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՄԱՐՏԻՆ ԳԱՐՍԱՆԻԱՆ

1894

1 ֆրանկ և 40 սանթիմ:

Տարածելու համար մեծ քանակու-

թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը

լինի:

(Պարսկաստանի Հայերին համար

1 ֆրանկ է:)

Essai sur l'Histoire de la LITTÉRATURE
OTTOMANE, par K. J. BASMAJIAN, Offi-
cier d'Académie, Directeur de la revue armé-
nienne « Banaser », Membre de la Société
Asiatique de Paris et de la Société Philologi-
que de Paris. 1910. Imprimerie V. et H. Der-
Nercessian, Constantinople. Prix 5 fr. Chez
l'Auteur, 9, rue Gazan, à Paris et à la Li-
brairie B. Balentz à Constantinop e.

(Տիւրք Բասմաճեան մեծ ծառայութիւն
մը մատուցած է հրատարակելով Օսմա-
նեան գրականութեան այս Պատմութիւ-
նը ուր թէ և համառօտ և ամփոփ ոճով
տեղեկութիւններ տրուած են Թիւրք
գրաբաններին և իրենց գործերի վրայ,
բայց շատերի համար բողոքովն նորու-
թիւններ են առնոնք: Մենք Հայերս որ
Թիւրքերին հետ միասին կապրենք, մեր
մէջ շատ քիչեր ունենք որ կը ճանչեն
Թիւրք գրականութիւնը և անոր պատ-
մութիւնը. արդէն մեր դարացի Թիւրքերն
ալ բնաւ չեն գիտեր ոչ մեր գրականու-
թիւնը և ոչ մեր պատմութիւնը. և այս
իրար չճանչնն, իրար չհասկնալն է որ
Թիւրքիայեան ազգութիւններին միջև
կատարեալ համարաշխարհեան արդեւ-
ներէ մին եղած է: Տիւրք Բասմաճեան,
որի այս ութամալ 254 երեսներէ բաղ-
կացած երկասիրութիւնը Թիւրքացեալու
համար Ն. Բ. Իշխան Սապահէտտին անոր
տրամադրութեան տակ դրեր է իր ճոխ
գրողարանը, գրէ թէ միջազգայնացած
Ֆրանսերէն լեզուով կը ծանօթացնէ օսմ.
գրականութեան պատմութիւնը և այդ
ծանօթութենէն մասնաւորապէս կրնան
օգտուիլ Թիւրքիաբնակ Հայերն ալ):

Եղիազար Մոռաւտեան. Բնական
Պատմութիւն Ռըշակ Բի. և անոր Պապ
որդուն. (Հայոց պատմութեան մէկ
կարևոր կէտին վրայ քննադատական
տեսութիւն մ'է որի համար Մ. Ռըշա-
պէկեան գրած է թէ « Հեղինակին այդ
ձեռնարկութիւնը պատիւ է բերում
իրան և այն ազգին, որին պատկանում
է պատմութիւնը »): 2 ֆր. 50

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՈՒԹԱԼԵԱՆ

Ա

ՀԱՅ ԴԻԻՑԱԶՆՈՒՂԻ ՄԸ

Ք Տպագրութիւն

(Անուանի գրադէտ Ստեփան Ու-

կանի գրած այս փոքրիկ վեպը որ

հիմնուած է իրական դէպքի մը վրայ

և հեղինակին արտօնութեամբ առա-

ջին անգամ առանձին տետրակով հը-

րատարակուած էր Մարտիի մէջ Մ.

Փորթուգալեանի նոր բացած հայե-

րէն տպարանէն, վաղուց արդէն

սպառած լինելով, այս անգամ Բ. Խը-

պագրութեամբ կրկին լոյս տեսած է:

ԴԻՆԷ Ե 40 ՍԱՆԴԻՄ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

Մեծ քանակութեամբ գնողին զեղչ կը

լինի: Պիմել հրատարակողին ք' այս ե-

րէ իր միւս հրատարակութիւններին հա-

մար որոնք դեռ չեն սպանած:

Հասցէ՝ M. Portoukalian

MARSEILLE (FRANCE)

SETH. J. MESROVP History of

the Armenians in India From the

earliest times of the present day).

5 fr. 50

ՆԵՐՔԷՆ—ԻՄՔԱԳԻՐ

Մ. ԳԱՐՍԱՆԻԱՆ

ՄԱՐՏԷՆ

Հայերից տպարան Մ. Փորթուգալեանի

Le Gérant: François CARRIERE

Marseille. — Imprimerie de M. M. di